Mājas Draugs

6. GADS MAIJS, 1955 5./60./ NR.

A. Bērziņš - "... ne vīrs ir kas bez sievas, ne sieva bez vīra.." 1. Kor. 11, 11.

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
THE LIBRARY

ALBERTS GALIŅŠ

Mātes piemiņai

DIENAS KAD SADILST UN VAKARS KLĀT,
DAUDZREIZ KĀ BĒRNĪBĀ JŪTOS:
GAIDU, KAD NĀKSI, MĀT, MIERINĀT,
CEĻOS ŠAIS TĀLOS UN GRŪTOS.

PIESTĀSIES MĪĻI KAD PARUNĀT,
UZKLAUSĪT PRIEKUS UN VAINAS;
PIEKĻAUŠOS ATKAL ES DROŠS TEV KLĀT,
NEJAUŽOT TRAUKSMI UN MAIŅAS.

ROKAS TAD SALIKSIM KOPĀ, MĀT,
VAKARA LŪGŠANAI KLUSAI
DEBESU TĒVU VĒL DAUDZINĀT,
PIRMS ĻAUTIES MIERAM UN DUSAI.

CIK TAS JAU TĀLU ... UN MĀMIŅ TU,
CEĻĀ PA ZVAIGŽŅOTĀM KĀPĒM...
SVĒTU TIK GLABĀ SIRDS PIEMIŅU
CAURI NAKTS TUMSAI UN SĀPĒM.

LAIKĀ ŠAI BARGĀ, AK MĪĻĀ MĀT,
BĒRNS TAVS KĀ DZĪVOT GAN SPĒTU
BEZ DIEVA VĀRDA, KO IZRUNĀT
MĀCIJI BĒRNĪBĀ SVĒTU.

MĀC. ALBERTS GALIŅŠ

PIE ROBEŽAS

"Pasargi mani, Dievs, jo es paļaujos uz Tevi." Ps.16,1

ATKAL zied vasara, saule zeltu sijā, un kā lielai skaistuma parādei kastāņi pacēluši baltās ziedu sveces pretī debesu zilumam, jo krāšņā svētku diena pārstaigā zemi, iegriežas katrā mājā, iemet gaismas staru šautru katrā sirdī.

Gan nav mūsu dievnams greznots meijām, mājokļos nesmaržo tikko izplaukušo bērzu burvīgums, jo bezgalīgs tālums mūs šķir no birstalu sapņainās sanēšanas un no tām vietām, kur ausis dzīves rīts, kur pirmie nedrošie soļi sperti, tomēr jaužam: šo dienu jauniešiem, vecākiem un draudzei devis pats Dievs, un mēs vēl ilgi gribētu tās gaismas straumēs mazgāties, tās skaistumā šūpoties.

Bet dienas ir viegli gaistošas. Kā raķetes sviestas pret debesīm, tās uzaust un dziest. Dažkārt liekas, rīta blāzma vēl nav nodzisusi, kad jau rietumi sārtojas. Nemanot ir pagājušas stundas, saule, pārstaigādama debesu loku, ēnas apgriezusi uz otru pusi, un pirms vēl pagūstam apskatīties, nakts ver zvaigžņu vārtus. Jā, kas gan ir viena diena laika nemitīgā plūdumā! Un cik līdzīgas viņas visas, tāpat kā vienā kokā augušas lapas līdzinās viena otrai.

Un tomēr kāda no šīm šķietami vienlīdzīgām un ātri gaistošām dienām katram cilvēkam reiz kļūst par liktenīgo, lielo dienu. Tas ir tad, kad savā parastajā gājumā esam nonākuši līdz robežai. Tad šī diena nekad vairs nepazūd citu dienu pulkā, bet atmirdz pāri laikam un notikumiem vai krusta zīmes smagumā, vai ziedoša ābeles zara vieglumā.

Tāda diena, mīļie jaunieši, jums pienākusi tagad, jo arī jūs esiet nonākuši līdz robežai: jums veras durvis pavisam jaunai, nezināmai dzīvei, jo šis brīdis simboliski iezīmē bērnības laika noslēgumu.

Aiz jums aizbirst visas tekas, sakrīt visi tilti. Balto mākoņu sapņu gulbji netrauksies pāri šai robežai, bet vienmēr atgriezīsies atpakaļ, kur saule rotājas bērnības dienu logos. Kādreiz no šī skaistuma jums kļūs gauži, un kā sapnis jums liksies vieglie, bezbēdīgie soļi. Jūs brīnisaties un nevarēsiet saprast, kā gan no dzimtenes padzītam bāra bērnam svešā zemē un kaktā varēja būt tik debesu zils acu skats. Kādreiz jūs velti taujāsiet pēc aizgājušo dienu līdzgaitniekiem, un kur šodien stāv jūsu mīļā māte un tēvs, reiz zem saules būs tukša vieta. Jūs jaužiet arī ta-

gad: viņi un visi mēs varam jūs pavadīt tikai līdz robežai.

Kas palīdzēs un balstīs lielās dzīves svelmainajās dienās, grūtās stundās, kad bēdu smagums galvu lejup lieks, kad krusts uzguls pleciem un skaudro brīžu sūrums acīs kāps? To neiespēs tie, kuŗu delnās mazā meitene vai zēns droši patvērās, kā plecam piekļaujoties bija drošība rasta.

Bet ir, mīļie jaunieši, Viens, kas bija,ir un būs pie jums ik brīdi, kas jūs ņēma savās mūžīgajās rokās arī tad, kad mūsu zeme dega un mēs bijām spiesti atstāt savas mājas kā putni atstāj lizdas meža ugunsgrēkā.

Toreiz jūs vēl bijāt mazi bērni. Kopš tiem laikiem pagājuši gari trimdas gadi. Jūsu un visu mūsu ceļš dažkārt ir gājis cauri nāves pļaujai. Izsalkums un pat trūkums ir sēdējis pie mūsu galdiem. Vienam no jums zīle ir atnesusi skaudro vēsti: nepārnāks vairs tētis, kas ticēdams Latvijas brīvei pie pieres sauli nesa un palika uzticams līdz galam, tāpat velti gaidīs māsa brāli, kas par mūsu taisnību un baltām dienām ir atdevis skaistākos sapņus,ilgas un jauno asiņu pulsējumu.

Bet jūs, jaunieši, vēl dzīvojat. Ugunīs neesat sadegušī, ūdeņos nogrimuši. Par to domājot,kas iedrošinātos apgalvot - tas pašu spēks, gudrība un nopelns. Jūs, jaunieši, tak nē. Jūs šodien esiet nākuši altāŗa priekšā apliecināt ticību trīsvienīgajam Dievam, kas straumēm ceļus lejup loka, kam vienmēr un visur stipra roka jūs vadīt un vest.

Viņam jūs esat atnesuši savu pateicības pilno sirdi, Viņam raidāt viskvēlāko lūgsnu no apspīdtākiem dvēseles dziļumiem: Pasargi mani, Dievs, jo es paļaujos uz Tevi, arī aiz bērna dienu robežas. Ja dažkārt ērkšķi ap kājām pīsies,ceļš iegriezīsies tumsā un naktī un grūti būs dzīvot Tavam bērnam, lai tad,Tēvs, nezūd Tavas gaismas atspīdums!

Un taisni tādēļ, ka stāvēdami pie bērnu dienu robežas, jūs, jaunieši, tā liecināt un lūdzat, šī diena neizdzisīs citu dienu pulkā, bet kļūs par jaunu sākumu, jo pats mūžīgais Dievs, kam pieder gods, spēks un vara, jūs vadīs no gaismas uz gaismu, no spēka uz spēku, un jūs ikviens pie sevis nomanīsiet Viņa apsolīšanas vārdus: "Es tevi svētīšu un tu tapsi par svētību."

T. KUŠKEVICS, STUD. THEOL.

DIEVS UN MŪSU ĢIMENE

1. Jāņa vēst. 4, 16b.

MAIJA mēnesī, svinot Ģimenes dienu,mēs it sevišķi uzsveŗam šīs sabiedrības pamatvienības nozīmi gan atsevišķa cilvēka dzīvē, gan arī visas tautas un pat cilvēces likteņos. Mēs zinām, ka tur, kur ciena un godā māti un tamlīdz visu ģimeni, tur arī visa sabiedrība un tauta atplaukst. Un tikai no stiprām,saskanīgām ģimenēm varam gaidīt arī līdzsvarotus, veselīgus, fiziski un garīgi stiprus individus.

Kur ģimeņu labklājība atstāta novārtā, kur valdības un ideoloģijas (Padomju Savienībā, agrāk arī Hitlera Vācijā) pret ģimeņu vienību cīnās un to ārda, tur uz rezultātiem nav ilgi jāgaida: sākas morāls bankrots, garīgs sabrukums, tautas pretestības spēju vājināšanās katastrofiskos apmēros, cilvēka noslīdēšana uz dzīvniekam līdzīgas pakāpes, personības "noreducēšanās" līdz robotam līdzīgai eksistencei. - Daži bēdīgi simptomi, diemžēl, laulības un ģimenes dzīvē vērojami arī šinī pasaules daļā. Rezultāti: milzīgs šķirto laulību skaits, iziruse mājas dzīve, jaunās paaudzes noziedzības.

Šādi un līdzīgi novērojumi pilnīgi saprotamā kārtā ir pievērsuši mūsu acis latviešu ģimenei it sevišķi pašreizējos apstākļos. Tūkstošiem reižu gan presē, gan arī runās un rakstos esam dzirdējuši un lasījuši, ka no latviešu ģimenes stipruma atkarājas mūsu tautas pastāvēšana vispār. Ka ģimenē slēpjas mūsu "būt vai nebūt."

Bet kā tad lai uztur ģimeni stipru, kā lai tā kļūtu un paliktu par to, kam tai jābūt, kā lai tā piepildītu savu sūtību?

1. Atbilde mums labi zināma. Protams, ģimenē vispirms ir jāvalda saskaņai un mīlestībai. Tālāk - tur jākopj un jāsaglabā latviskais gars, latviešu valoda, tradicijas un tikumi,latviskā kultūra. - Šie tad arī parasti ir galvenie, lai neteiktu, visi, Ģimenes dienas padomi un ieteikumi.

Taču tā ir traģēdija, ja mēs apstājamies šeit, ja atsevišķo cilvēku un ģimeni redzam tikai šādā kontekstā. Kristīgai Ģimenes dienai ir dziļāks saturs.

Pat vissaskanīgākā un latviskākā ģimene var būt bezgalīgi tālu no savas sūtības pildīšanas - par piepildīšanu nemaz nerunājot. Proti, tālu no Dieva dotā uzdevuma, augstākā uzdevuma - būt videi, kur var sastapt Viņu! Būt ģimenei, kuŗas centrā, "sirdī" ir Kristus un Viņa mīlestība, kur Kristus nav tikai viesis vien, bet arī Kungs un Saimnieks. Sastapt Dievu un būt sakarā ar Viņu ir individa un arī ģimenes pirmais un augstākais uzsevums. Te nevar būt nekādu kompromisu, un šim uzdevumam blakus nevar nostāties neviens cits uzdevums - cik cēls tas arī būtu. Visi pārējie uzdevumi un mērķi pakārtojami šim vienam, vai arī tie pārvēršas par elkiem un ieņem Dieva vietu, kā tas mūsu sabiedrībā tik bieži redzams.

Ka tas nav tikai teorētiski-teoloģisks apgalvojums, bet absolūta un praktiska nepieciešamība, kļūst skaidrs, tiklīdz mēs godīgi un atklāti raugāmies uz sevi kā cilvēkiem un arī uz savām ģimenēm. Ko mēs tad redzam?

Pat visideālākajās cilvēku attiecībās - pat tur, kur cilvēcīgā mīlestība vislielāka - vēl kaut kā trūkst! Arī tur vēl daudz kas nav piepildīts. Ir vēl kādas slāpes, kāds izsalkums, kādas ilgas, kuŗām pa lielākajai daļai cilvēks nezin īstā vārda; dzīve vēl kaut kā nav piepildīta. Savstarpējās attiecībās agrāk vai vēlāk ir jāatklāj, ka cilvēcīgai mīlestībai pat viņas pilnībā ir ļoti, ļoti aprobežotas iespējas, un ka savas dvēseles dziļumos cilvēks tādēļ tomēr paliek izsalcis, neapmierināts.

Šīs slāpes, šis izsalkums liekas norādam tikai uz to,ka visa cilvēcīgā eksistence ir nepilnīga, aprobežota, īslaicīga.

Taču,no otras puses, te mums ir darīšana ar kaut ko tiešām lielu un brīnišķīgu - gandrīz varam teikt - ar "rādītāju pirkstu uz debesīm": kaut kas mums vienmēr atgādina, ka esam atšķirti no īstā mīlestības Avota, no vienīgās pil-

nīgās Mīlestības: un šī atšķirtība ir dziļākais cēlonis arī mūsu nespējai īsti mīlēt; vēl vairāk - cēlonis cilvēces drausmīgajai traģēdijai - arī mūsu tautas traģēdijai.

2. Ja mēs nonākam pie šādas vai līdzīgas atziņas, tad kļūst skaidrs, ka nepietiekamas ir mūsu labās apņemšanās tikai cilvēcīgā, nacionālā un kulturālā plāksnē vien. Tad individuālo, kā arī ģimenes un tautas dzīvi var glābt tikai palīdzība, kas nāk no gluži citas plāksnes, no citas dimensijas. Un šī "cita dimensija" ienāk mūsu pasaulē un dzīvē; jā, tā nāk pie mums, tā krusto mūsu dzīves ceļu: vispirms Ziemassvētku naktī, Betlēmes bērniņā. Te Dievs kļūst cilvēks, pazemojas, pieņem "kalpa seju", un tas notiek mūsu dēļ - manis un tevis dēļ! - Te Viņš dziedina miesā un dvēselē slimos, nes prieku un mieru nelaimīgajiem, piedod tiem, kuŗus moka vainas apziņa, viņu pašu tumšā dzīve; te Viņš nes brīnišķo vēsti, ka Dievs ir mūsu Tēvs, kas bezgalīgi mīlē katru atsevišķu cilvēku, Tēvs, kas it sevišķi rūpējas par katru pazudušo, un kam ir milzīgs prieks par katru, kas ļaujas no jauna atrasties. - Un beidzot - Viņš ir labais Gans, kas liek ķīlā, atdod savu dzīvību pie Golgatas krusta; kas Lieldienu rītā uzvar nāvi un kapu, lai vienīgā miršana, kas mūs vēl gaida, būtu miršana grēkam, ļaunumam, savtībai, un lai mēs, tā mirstot, celtos augšā jaunai, brīnišķai dzīvībai, kuŗai gala nava - lai tai mēs celtos augšā jau tagad!

Visu šo pestīšanas drāmu un uzvaru apustulis Jānis ir izteicis trīs lielākajos vārdos, kādus jebkad cilvēks var pasacīt: Dievs ir mīlestība. Mīlestība, kas meklē un atrod necienīgo, nemīlamo, mīlestība, kas sevi ziedo, kas nokāpj visdziļākajos dziļumos, kas satriec tumsu cilvēkā ar gaismas spēku - lai mūs vestu pie sevis atpakaļ un darītu par saviem bērniem.

Pirmais, ko gribam šeit sacīt, ir, ka to ir grūti ticēt. Daudz vieglāk ir pieņemt, ka pasauli vada un valda kāds augstāks, abstrakts un noslēpumains Spēks, kas lemj mūsu likteņus, bet par kuŗu tomēr nezinām, vai tas nav mūsu lielākais ienaidnieks. - Bet ticēt, ka Dievs mūs mīl ar mīlestību, kas ir varena un bezgalīga, ka šīs mīlestības priekšā mūsu tēva un mātes, dzīves drauga un tēvzemes mīlestība ir tikai vāja atblāzma no Viņa, ka Viņš mūs mīl vēl tad, kad citi mūs sen jau ir pametuši un arī tad, kad beidzot viss sabrūk, uz kā esam cēluši savu dzīvi - to ticēt ir grūti, pat neiespējami ar pašu spēkiem vien. Arī šāda ticība pieder pie šīs "citas dimensijas", un tā nāk no Viņa. Nāk tikai atvērtās, gaidošās sirdīs, kas nolikušas savu lepnumu un kas lūdz.

3. Kad mēs domājam par mūsu ģimeni un tautu - ar visām tās cerībām un gaidām, kā arī bažām un šaubām, kas ar šīm domām saistās - ir labi, ka savās sirdīs ieslēdzam solījumu glabāt gaišu Latvijas zemi, latviešu kultūru, valodu un garu. Bet tai pašā laikā arī lai nepieviļamies - īsti veselus, spēcīgus, jā, mūžīgus mūs var darīt tikai Tas, kas saka vēl šodien katrā ticīgā sirdī: "Es esmu nācis, lai jums būtu dzīvība un pārpilnība... Redzi, es esmu pie jums ik dienas līdz pasaules galam." Sastapt un saskatīt Viņu un Viņa mīlestību dzīves ceļā ik dienas, kalpot Viņam un Viņa mīlestību tālāk dot - ir arī mūsu ģimenes svētākā sūtība.

PROF. DR. T. GRĪNBERGS

KAS VIŅŠ BIJA UN - IR ?

(Beigas)

DAUDZI saka, ka Jēzus pats neesot apzinājies par kādu pārpasaulīgu, ne ar ko nesalīdzināmu personību, un ka mācekļi to tikai izdomājuši. Bet Jaunajā derībā mēs redzam, ka Viņa mācekļu izteicieni pilnīgi sakrīt ar Viņa paša izteicieniem par sevi. Un nemaz nav tā sevišķi jāuzsveŗ tās vietas, kur Viņš sevi sauc par Dieva Dēlu, jo ir vēl citas vietas, kas nepārprotami liecina, ka Viņš ir apzinājies sevi kā Dievu. Lai tikai atceramies, ka citkārt tik pazemīgais Jēzus saka: "Neviens nepazīst Dēlu, kā vien Tēvs, un neviens nepazīst Tēvu, kā vien Dēls, un kam Dēls to dara zināmu" (Mat. 11,27), ka tas pats, citkārt tik bezpatīgais, Jēzus prasa: "Ja kas pie manis nāk un neienīst savu tēvu un māti, sievu, bērnus, brāļus un māsas un turklāt sava paša dzīvību, tas nevar būt mans māceklis" (Mat. 14, 26), ka Viņš, kam citkārt nebija kur savu galvu likt, tik lieliski sola: "Nāciet šurp pie manis visi grūtsirdīgie un apbēdinātie, Es jūs atspirdzināšu!" (Mat. 11,28), un ar ķēnišķu apziņu piedod grēkus un atsaucas, kad Viņam to grib liegt, uz dievišķu pilnvaru. Visur un arvienu Viņš prasa ticību uz sevi, nevis uz Dievu, un uzskata šo ticību par nepieciešamu, lai varētu pie Dieva nākt un Dievā dzīvot, un, beidzot, ņem sev pēdējo tiesu pār pasauli un cilvēci. Tie visi ir izteicieni un prasījumi, kas vienkārša cilvēka mutē būtu neiespējama augstprātība, bet visu to teikt varēja gan Tas, par kuŗu visi evaņģelisti saka: "Mēs redzējām Viņa, vienpiedzimušā Dēla godību no Tēva, pilnu žēlastības un patiesības."

Ko Jēzus gribēja? - Cilvēkus padarīt par tādiem, kāds Viņš bija. Viņš cilvēkus gribēja vilkt pie sevis un caur to pie Dieva. Viņš gribēja cilvēkiem nest debesu valstību. Bet tas Viņu noveda Golgatā, nāvē. Viņa nāve, bez šaubām, bija mocekļa nāve, tāda cilvēka nāve, kas savu, no pasaules nesaprasto būtību un gribu samaksāja ar savām asinīm. Bet nav arī šaubu, ka Viņa nāve nebija tikai mocekļa nāve vien. Tā bija nāve, ar kuŗu kaut kādejādi saistījās visu cilvēku grēku piedošana un pestīšana no soda. Tó apliecina evaņģelisti, un it sevišķi Pāvils.

Jēzus dzīvi kronē augšāmcelšanās. Daudzi mūsu dienās Jēzus augšām celšanos tura par pasaku, bet tam pretim skaidri un noteikti jāliecina: nevis augšāmcelšanās rada grūtības Jēzus personības pētīšanā, bet gan augšāmcelšanās noliegšana. Kas noliedz Jēzus Kristus augšāmcelšanos, pirmkārt, padara par psiholoģiskām mīklām viņa mācekļus. Lielā Piektdienā viņi sava mācītāja nāves dēļ ir galīgi satriekti, bet jau nedaudz dienas vēlāk viņi pārvērtušies par tādiem varoņiem, kas nāves nebīstas, kas izaicina uz cīņu visu pasauli. Tam vajaga kāda cēloņa. Vajaga būt kaut kam notikušam, kaut kam brīnišķam un varenam, kas psiholoģiski dotu iespēju izskaidrot mācekļu pārvēršanos. Šis varenais un brīnišķais nav un nevar būt ne-

kas cits, kā Lieldienu lielais brīnums. Te mācekļi piedzīvoja savu krustā sisto Mācītāju esam dzīvu. Lai arī paliek neizpētams, kā tas varēja notikt, bet ka tas noticis, tas ir tikpat droši, kā tas, ka mācekļi tiešām ir dzīvojuši. Otrkārt, apšaubīt augšāmcelšanās faktu ir pārāk grūti tādēļ, ka Jēzus Kristus personība, kas tālu pārsniedz visu tikai cilvēcisko, dabiski noved cilvēku pie nesatricināmās pārliecības: šī dzīvība nevarēja kapā iznīkt, kā katra cita dzīvība!

Lūk, tāds ir Jēzus tēls, kāds Viņš mums atmirdz evaņģelijos. Kas to grib apstrīdēt, tam Jaunā derība jāpadara par melu grāmatu, vai arī par tādiem jāteic, ka viņi neprot lasīt.

Bet tagad jautāsim sev, vai šis Bībeles un vēstures Jēzus mums, tagadnes cilvēkiem, vēl var kas būt? Šī jautājuma atrisinājums atkarājas no tā, vai mēs Viņā redzam tikai skolotāju, priekšzīmi, Dieva prāta tulku, reliģiski-tikumisku varoni, vai arī Pestītāju, Izlīdzinātāju, Svētdarītāju. Ja Viņš ir bijis tikai skolotājs, priekšzīme u.t.t., tad Viņš mums nav vajadzīgs, jo cilvēks vien, lai arī tas diezin kā no mums atšķirtos, būtu diezin cik labs, gudrs, dievbijīgs, var uz mums atstāt tikai ārēju iespaidu, var mūs padarīt labākus, gudrākus, dievbijīgākus, bet nevar mūs piepildīt ar dievišķām domām, pamatlikumiem un spēku, izraut no grēku varas, nevar mūs pārdievot, pārvērst pašā saknē par jauniem radījumiem. To var tikai Pestītājs, Izlīdzinātājs, Svētdarītājs, to var tikai tas Jēzus, kas stāv mums pāri, tas, kas pēc savas būtības ir citāds, nekā mēs visi cilvēki, kas stāv starp mums un Dievu, kas ir cilvēks dievišķā būtībā un Dievs cilvēciskā būtībā. Un tāpēc, ka Viņš ir tāds, un ne tāds, kā citi, Viņš ir arī mūsu Kungs, kā priekšā mēs zemojamies, ko mēs pielūdzam, pie kā mēs meklējam patvērumu grēku bēdās un sirdsapziņas mokās, trūkumā un nāvē. Viņā pats Dievs redzami un tverami tuvojas mums. Ja mēs Viņu satveram, mēs Dievu satveram, ja Viņš ir mūsu pusē, tad Dievs ir mūsu pusē. Neviens cilvēks, cik augstu viņš arī nestāvētu pār mums, mums to nespētu dot. No Jēzus Kristus īpatnējās, dievišķās būtības atkarājas arī kristīgās ticības nepārsniedzamība, kā vienīgās patiesības nesējas un turētājas, viņas pārākums par citām reliģijām. Ja Jēzus būtu tikai cilvēks un vairāk nekas, kas tad varētu apgalvot, ka nenāks cits cilvēks, kas būs vēl lieliskāks, gudrāks, dievbijīgāks, kā

A. Van Deika - Kristus svētī bērnus

Jēzus, nenāks jauns reliģijas dibinātājs ar pavisam jaunām, nenojaustām domām un mācībām, kuŗu priekšā nobālētu kristīgā ticība? Bet ja kristīgā ticība to nevar apgalvot, tad viņa pati sev rok kapu, zaudē cīņas prieku un uzvaras drošību, pazemojas un ietilpina sevi nīcīgā laikmeta parādībā, ko pasaule drīz vien var atstāt sāņus.

Lūk, viss tas ir savienots ar Jēzu, kā patiesu cilvēku un patiesu Dievu.

Un lai nu katrs jautā savai sirdsapziņai, kas ticības lietās arvienu saka pēdējo vārdu, ko tā saka? Kam nevajaga Pestītāja, kas to var atpestīt, kas negrib Kungu, kuŗa valstī tas var pēc Dieva prāta un Dieva mierā dzīvot, kam ir viena alga, vai viņš pieder pie kristīgās ticības vai pie citas, tas lai nostāda Jēzu Kristu cilvēku pusē pret gandrīz divi tūkstoš gadu vēstures gaitas un Bībeles liecību. Bet kas pazīst sirds visdziļākās vajadzības, un ilgas, ilgas pēc šķīstības, gaismas, mūžīgās dzīvības, tas meklēs Jēzu un, proti, tādu Jēzu, kas cilvēciski pazīst visas vājības un dievišķi visas vājības dziedē. Tas iekšķīgi būs arī drošs, ka šim Jēzum nekas nav un nebūs līdzīgs, kamēr vien pasaule pastāv un pastāvēs, tas vēl šodien uz jautājumu: "Ko jūs sakat, kas es esmu?" droši ticībā atbildēs: "Mēs esam ticējuši un atzinuši, ka Tu esi Kristus, dzīvā Dieva Dēls."

MĀC. PĀVILS ĶIRSONS

TAM DIEVA VĀRDAM NEBŪS RIMT

KAD vecos laikos kādā baznīcā vairs nebija dievlūdzēju, tad sacīja, ka mācītājs draudzi izspredi ķojis. Pašreizējos laikos ir atkal tā, ka mūsu baznīcas ir katastrofāli tukšas. Nebūs pārspīlēts, ja sacīsim, ka vismaz divas trešdaļas no tiem, kas kādā draudzē nominā li skaitās, svētdienā dievvārdus nedzird. Par tiem tūkstošiem latviešu, kas vēl nesastāv nevienā draudzē un tā apliecina kristiānismam naidīgu pozīciju, kā par Dieva vārda klausītājiem nemaz nevar runāt. (''Kas nav ar mani, tas ir pret mani.'') Esam nonākuši jocīgā stāvoklī. Visai pasaulei esam izklieguši, ka esam ticības dēļ vajāti, un tagad reli ģisko brīvību un pārliecību apliecinām ar tukšām baznīcām. Šai zi ņā lai nealojamies neviens. Baznīcai visbīstamākā parādība ir tukša baznīca. Vai nu patīk vai nepatīk, bet ir tā, ka tas, kas sevi skaita par kristieti un atstāj savu vietu baznīcā tukšu, atklāti balso par Dieva nama slēgšanu. Diemžēl, baznīcas un ticības lietas nav tik ''privātas'', kā mums par to reizēm ir izdevīgi domāt. No šīs ''privātās'' uztveres cietēji esam mēs visi. Tie, kas palikuši ārpus baznīcām, pašreizējā situācijā gāž ūdeni uz pretinieku dzirnavām un zā ģē kristiānisma zaru uz kā paši komfortabli atsēdušies. Vienaldzīgie, kas šad un tad pa augstiem svētkiem baznīcās parādās, paši pie sevis apliecina negrozāmo pirmdraudzes principu: tas, kas paliek bez Dieva Vārda, paliek bez Dieva maizes. Ticīgais cilvēks, draudzes miesa un asinis, kas baznīcā atnācis ar psalma vārdiem dedzīgā sirdī - ''Kungs, es tevi slavēšu lielā draudzē'', tukšajās baznīcas pūrvietās jūtas vientulis. Un kā jūtas mācītājs, kas kancelē stāvēdams, neredz pat akmenāju, kur dzīvā vārda sēklu sēt? Pēc tam, kad gadiem krājis atzi ņas, pēc pametumiem un ciešanām, pēc Getzemanes un Golgatas, grēcīgs un tomēr apžēlots, ar uguni sirdī, ko kūrušas tur Kristus caurdurtās rokas - uzrakstījis varbūt savu labāko spredi ķi, lai teiktu to saviem ''visuzticamākajiem draugiem''... tukšiem soliem. Zils gaiss pakampj vi ņa vārdu spēku un padara to par neko.

Draudzes locekļi uz papīra un tukšās baznīcas neveido draudzes. Kāpēc nav cilvēku mūsu baznīcās, tur ir daudz un dažādu iemeslu. Citam ''nepatīk ne šī spēle, ne šie aktieri.'' Citam nepatīk šis, citam tas. Protams, baznīca un vi ņas iestādījumi ir kritizējami, bet pašreizējā kritika gan vairāk ir sirdsapzi ņas apmierināšanai un savas personīgās nepilnības sega. ''Lai mirušie aprok savus mirušos, bet TU ej un pasludini Dieva valstību!'' Tādos apstākļos smagi tiek kritizēta arī spredi ķošana, kas esot sakne daudzām nelaimēm: mācītājs izspredi ķojis draudzi no baznīcas. Bet ne nu tikai spredi ķošana var draudzi celt, un ne nu tikai spredi ķošana velk draudzi lejup.

Taču mēs esam luterā ņi un luteriskajā dievkalpojumā spredi ķis ir dievkalpojuma dvēsele. Tad nu nekad nav ļauni laiku pa laikam spredi ķošanu pārbaudīt. Celsmei kalpo dziesmas un liturģija, pat mācītāja zi ņojumiem var piemist celsmes raksturs, tomēr pasludinātais vārds ''Tā saka tas Kungs'', stāv visam pāri. Dieva vārds ir īsteni nozīmīgs tikai tad, kad tas ir pasludināts, izrunāts. Ticība, kuŗas vienīgā autoritāte ir Svētie raksti, pasludinātais vārds ir Dieva maize, caur ko tā aug. Dievs sacīja ''Lai top,'' un tapa debess un tapa zeme. Vārds tapa miesa un mājoja mūsu vidū. Caur vārdu tiek pasludinātas lietas, ''kuŗās pat eņģeļi vēlas ieskatīties.'' Tiesa, šais laikos cilvēki grimst vārdu plūdos, runas ir panīkušas, bet nekad arī runātā un rakstītā vārda ietekme nav bijusi tik liela kā tagad. Ja kādam jokdarim Čikagā vai Ņujorkā iepatiktos uz brīdi izdzēst reklāmu ugunis, kas sludina, vada un aicina, tai pašā brīdī sāktos neiedomājams sajukums. Baznīcai ir evaņģelijs, labā vēsts par Dieva žēlastību Jēzū Kristū, baznīcai ir pavēle iet un pasludināt šo evaņģeliju ''līdz pasaules galam.'' Ko pēdējos desmit gados šai zi ņā esam darījuši? Kāda ir mūsu spredi ķošana? Mums ir īpatnējas problēmas. Kā esam tikuši ar tām galā? Lai šādus jautājumus daudzmaz atbildētu, jāapskata spredi ķošanas esenciālie aspekti - vīrs kancelē, pasludinātais vārds un klausītājs.

Starp latviešu luterā ņu mācītājiem patlaban nav spredi ķotāju, ko varētu saukt par zvaigznēm. Tas nekādā gadījumā nerunā mums par sliktu. Spredi ķošanas vēsture rāda, ka zvaigznes parasti rodas tur, kur vispārējais spredi ķošanas līmenis zems, jeb arī tie ir dzimuši zeltamutes. Nav šaubu, ka mūsu mācītāji savam spredi ķošanas uzdevumam ir labi sagatavoti. Nelaime tā, ka mācītāju vairums nespēj savas dotības likt lietā. Ja spredi ķa sagatavošanai vajaga vismaz trešo daļu laika, tad kur gan mācītājs to lai ņem? Pēc astoņām un vairāk stundām fabrikā, vīriem, kam mūžs jau otrajā pusē, prāts pēc papildu darba daudz vairs nenesas. Telšu taisītāja amats 20. g. s. lāga vairs neder. Mācītāji, kas pilnīgi nodarbināti draudzēs, spredi ķu gatavošanai labi ja var izmantot nakts stundas, jo vi ņu draudzes parasti ir tik lielas, ka bez palīgiem vi ņi netiek galā ar citiem darbiem. Amerikas apstākļos viens mācītājs, strādājot pilnu darba laiku, savu darbu draudzē var sekmīgi veikt tikai tad, ja draudzes locekļu skaits nepārsniedz četrus simtus. Tādu mācītāju, kas strādā piemērotos apstākļos, mums ir tikdaudz, ka tos var saskaitīt uz vienas rokas pirkstiem. Piem., kādā pilsētā, kuŗas territorija ir viena trīspadsmitā daļa no Latvijas un kur latviešu luterā ņu skaitu lēš ap pieci tūkstoši (apm. puse nepieder nevienai draudzei) ir tikai divi darbinieki, kas visus savus spēkus var veltīt tikai draudzes darbam. Pēc amerikā ņu baznīcu standarta šādam cilvēku skaitam nepieciešami vismaz piecpadsmit draudžu darbinieki. Vi ņu uzdevums - rūpēties par draudžu dzīves aktivizēšanu un jaunu draudzes locekļu iesaistīšanu. Bet mums ir tikai divi! Ap. Pāvils pareizi saka: ''Kā lai tic, ja nav kas sludina!'' Tā ir arī mūsu nelaime. Mums ir pārāk maz to, kas sludina. Lai nedod Dievs, ja mūsu baznīcas vadība izšķirtos par kursu, kam laikrakstos tik skaļi tika aplaudēts - par draudžu apvienošanu. Cilvēki labi domādami lietas apskatījuši no pagasta kooperatoru viedokļa. Tas būtu veids, kā dievvārdu sludinātāju skaitu limitēt līdz minimam. Mūsu apstākļos labāk, ja mums ir trīs draudzes ar trīs simti locekļiem katrā, nekā viena ar tūkstoti. Katrā gadījumā šo triju draudžu sniegums būs divreiz lielāks nekā tūkstošniecei. Taisni tagad starp

mūsu cilvēkiem veicams evaņģelizācijas darbs, un kā gan to var veikt bez sludinātājiem! Ja evaņģelizācijai ir kāda tāla līdzība ar propagandu, tad neviena propaganda nebūs sekmīga bez attiecīga skaita propagandistu. Šo jautājumu var apskatīt arī no citiem viedokļiem, bet iznākums būs tas pats: par maz Dieva vārda sludināšanas.

Ja pietiktu ar spredikļi vien, tad varbūt šim jautājumam vēl kaut kā tiktu pāri, bet - un tas ir liels bet. Statistikas mūsu rīcībā nav, bet cik spriežams no laikrakstu sludinājumiem, tad dievkalpojumi mūsu draudzēs un kopās pa lielākai daļai notiek divi reizes mēnesī. Ar to ir gribēts nākt cilvēkiem pretim un dievkalpojumos pulcināt vairāk apmeklētāju. Dievvārdu sludināšanai pašai par labu tas nenāk. Izjūk perikopu rindas. Spredikļi lēkā no viena tēmata uz otru bez jēdzīga savstarpēja sakara. Rodas pārtraukumi liturģiskajos laikos. Izzūd liturģiskais ritms. Liturģija pamazām noslāpst. Tātad iegūstam gan vairāk klausītājus, bet tanī pašā laikā mazinās dievkalpojuma nozīme. Vai iegūvums zaudējumu atsveŗ? Varbūt.

Bet ja mums vajaga vairāk spredikļotāju un spredikļošanas, tad līdz ar to uzpeld vesela rinda blakus jautājumu. Te der atcerēties, ka praktiskās teoloģijas laukā rezultāti allaž nobriest ne ilgāk kā gada vai divu gadu laikā, protams, ja attiecīgās problēmas tiek risinātas visas baznīcas mērogā, t.i. vienā un tajā pašā laikā visās draudzēs.

(Turpinājums sekos)

MĀC. ALFRĒDS GOBA

Pazudušais dēls

(Svētdienas skolai)

Lūkas ev. 15,11-24

Ievads. Stāsts par pazudušo dēlu tik uzskatāmi tēlots, ka nekāds īpašs ievads vairs nav vajadzīgs. Var iesākt tā: Jaunajā derībā ir daudz aizkustinošu stāstu. Viens no tiem ir stāsts par pazudušo dēlu. Tas sakņojas dzīvē. Tas varēja notikt tagad, manā vai tavā dzīvē. Stāsta cilvēcīgā daļa aizkustina. Stāstam tomēr ir arī vēl dziļāka jēga.

Mērķa uzstādīšana. Kā stāstā par pazudušo dēlu Jēzus rāda Dieva tēvišķo mīlestību pret mums grēcīgajiem zemes bērniem.

Tēlojums un padziļinājums. I Tēva mājās (12.p.)

a) Kā pazudušajam dēlam bija pa pilnam? (Tēvam ganāmpulki, algādži). Bezrūpīga dzīve.

b) Kā viņam trūka? Kāpēc nav pieminēta māte? (Varbūt jau mirusi). Kāpēc tēvam neveicās ar dēla audzināšanu?

c) Kāpēc jaunākais dēls dodas svešumā? Kas manto tēva mājas? Kas latviešu sētā notiek ar jaunākajiem dēliem? Vai pareizi, ka dēls tēvam pieprasa mantu? (Pēc tā laika likumiem jaunākajam dēlam pienācās viena trešā daļa mantas).

d) Ko jaunākais dēls bija aizmirsis paņemt līdz? (Tīru un godīgu sirdi).

II Svešumā (13.16.p.).

a) Lepnā dzīve tālā zemē. Kāpēc neērti uzdzīvot dzimtajā pusē? Kā gan svešumā var rasties tik daudz "draugu"? Kuŗš zin sakāmvārdu par pilno bļodu?

b) Trūkums un bads svešumā. Kāpēc nauda neturas? Kur paliek "draugi"? Kur paliek rotas un lepnais apģērbs?

c) Dziļi nožēlojamais stāvoklis. To raksturo bads, bet arī mēģinājums pret to cīnīties. Austrumu bagātnieka dēls meklē vienkāršu darbu. (Kāpēc vienkāršu?) Jūdu izpratnē kalpošana nejūdam, "gojam" (svešniekam) ir negods un apkaunojums. Kādu darbu šis "gojs" liek jaunākajam dēlam darīt? Kāpēc cūku ganīšana jūdiem ir liels pazemojums? (Nešķīsts dzīvnieks - tāpat kā čūska, skarpji, suņi u.c.). Saimnieks skops - liedz ēst pat "sēnalas" (jāņa maizes pākstis), ko cūkas ēd. Bez tam, nešķīstu dzīvnieku aizkartas, arī pākstis tapušas nešķīstas. (Jāpaskaidro jūdu izpratne par šķīsto un nešķīsto). Ar vārdu sakot, bagātā tēva dēls nu ir ārkārtīgā postā.

III Atgriešanās. (17. - 20.a p.).

a) Skats sevī. Jaunākais dēls neskatas uz pasauli, bet sevī. ("Tad viņš, pie atziņas nācis..."). Ko viņš tur atrod? (Mīlestība pret tēva māju vēl nav galīgi zudusi).

b) Kāda apņemšanās seko nožēlai? Kāda īpašība nomainījusi paš-lepnumu?

IV Piedošana (20b - 24).

a) Tēvs ierauga nācēju. Vai nevajadzētu novērsties? Ko saka sirds? Ko tēvs dara?

b) Tēvs viņu ietērp vislabākajās drēbēs un rotās. Vai dēls to bija pelnījis?

c) Tēvs sarīko dzīres. Kāpēc tā tēvam ir svētku diena?

Kopsavilkums un pielāgojums. Brīnišķa ir bērnība un jaunība tēva mājās. Pasaulē un svešumā ikviens var kļūt par pazudušu dēlu vai meitu, ja no tēva mājām nav paņemtas līdzi garīgas vērtības. Pat vislielākajā ļaundarī, viņa dvēseles dziļumos vēl slēpjas labais. Tas jāmeklē. Tēvs gaida atgriežamies. Liela ir Debestēva mīlestība. Mums ir daudz grēku, bet Dievam ir vēl vairāk mīlestības. Mūs iepriecina šis Jēzus stāsts.

Izteiciens. Mīlēsim, jo Viņš mūs pirmais mīlējis (1. Jāņa vēst. 4,19).

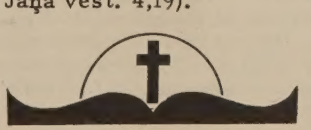

IN MEMORIAM

Šī gada 5. martā Ņūbrunsvikā, Ņūdžersijas pavalstī (New Brunswick, N. Y.) negaidot ar sirds trombozi no dzīves šķīrās māc. Jānis Gabliks. Nelaikis dzimis 1898. g. 15. janvārī un mūža pirmajā posmā, jau no skolas sola, viņam lemtas kaŗavīra gaitas, viņš piedalījies Latvijas brīvības cīņās un vēlāk ieņēmis svarīgus amatus mūsu brīvvalsts armijas intendantūrā, sasniegdams kapteiņa dienesta pakāpi. Savu īsto aicinājumu tomēr atradis baznīcas darbā, kādēļ studējis L. U. teoloģijas fakultātē, pēc kam, aicināts par mācītāju Ērgļu-Liepkalnes draudzē, demobilizējies un nodevies garīgajam darbam, līdz pat dzimtenes atstāšanai 1944.g., kad uzbrūkošais ienaidnieks sagrāva visu Ērgļu ciemu un arī skaisto baznīcu. Trimdas gadus Vācijā viņš vadīja Ķīlē, kalpodams saviem tautiešiem ar Dieva vārda sludināšanu, bet pēc iecelošanas A.S.V. viņam tikai retu reizi bija lemta izdevība runāt no kanceles vai stāvēt altārī, un dienišķo maizi nācās pelnīt citā darbā.

Māc. Jānis Gabliks bija vienkāršs, sirsnīgs un īsts savā stājā un darbā. Viņam bija latviešu zemnieka mazliet smagnējā, palēnā gaita un valoda, taisna un problēmu cilpās nesamudžināta domāšana. Kā mācītājs viņš nekad nav centies izcelties ar ārīgi uzsvērtu svētulību un pozu, nebija viņš arī izcils vārda meistars, kas spētu aizraut klausītājus ar spožu retoriku, bet viņš savā darbā uzvarēja ar savu patiesību, krietnumu un dziļo nopietnību, kuŗa tāda pati palika arī tad, kad atplaiksnījās viņa humors. Viņa tuvākie pazinēji neatceras, ka viņš būtu bijis dusmīgs, arī pāridarījumus un rūgtumu prazdams uzveikt ar lēnu smaidu, kuŗā nebija pat ironijas.

Arī kā Dieva vārda kalps viņš palika dziļš patriots, likdams mūžīgās patiesības vēstij skanēt kopā ar savu tautas gaišāko dienu dziesmām un arī vaidu balsīm, un nesalaužami ticēja Latvijas atjaunošanai un priecājās, ka mūža miegu dusēšot Latvijas zemē. Nu viņam, savas tautas un tēvzemes karotājam, kuŗa ieroči bijuši zobens un grāmata ar krustu, atvēries kapa dziļums svešumā. Bet savu kalpa dvēseli Dievs uzņem savā paspārnē. Requiem aeternam.

K. Kr.

Kerstena komitejas atzinumi

PAR REL. DZĪVI KOMŪNISTU OKUPĒTAJĀS ZEMĒS

83. ASV kongresa radītās komūnisma agresijas izmeklēšanas komiteja, ko parasti mēdz dēvēt par Kerstena komiteju, savu darbu beidza pag. gada decembrī. Izmeklēšana ilga gandrīz veselus divus gadus. Tās materiāli tagad publicēti, un komitejas priekšsēdis Kerstens tos piesūtījis arī vietējo baznīcu vadītājiem. Ziņojums Kongresam par Eiropas tautām, kuŗas sev pakļāvuši komūnisti, aptver 15 burtnīcas ar apm. 30 lappusēm katrā. Ievadburtnīcā sniegts īss sumārisks pārskats - atzinumi, secinājumi un ieteikumi; tālākajā apskatā: Polijas okupācija (1. burtn.), kā komūnisti apietas ar žīdiem (2. burtn.), Igaunijas (3. burtn.), Ukrainas (4.), Armēnijas (5.), Georgijas (6.), Bulgārijas (7.), Čechoslovākijas (8.), Baltkrievijas (9.), Ungārijas (10.), Rumānijas (11.), Latvijas (12.), Albānijas (13.) un Lietuvas (14.) okupācija.

Par reliģijas dzīvi vispār komūnistu okupētajās zemēs lasām (Summary Report of the Select Committee on Communist Aggression, House of Representatives Eighty-Third Congress, Second Session, Washington: 1955, pg. 39./40.):

Par reliģijas brīvību komūnistu okupētajās zemēs pēdējā laikā daudz rakstīts. Acu liecinieki apliecina, ka tas ir aplami un kalpo tikai propagandai. Katrā agresijas gadījumā, komitejai tika teikts, viens no pirmajiem komūnistu soļiem ir organizētas reliģijas vajāšana. Visu ticību garīdzniekus arestē, spīdzina, deportē vai nogalina. Baznīcas izlaupa, slēdz, izmanto nereliģiskiem mērķiem vai sagrauj, it īpaši, ja tās ir arī simboli, kas saistās ar nacionālo kultūru vai prestižu.

Ukrainas pareizticīgo archibīskaps Mistislavs Skripniks komitejai pastāstīja, ka uzturoties Ukrainā no 1941. - 1945. gadam, viņš visu publisko rel. dzīvi tur atradis sagrautu. Ukrainas pareizticīgajā baznīcā atradies tikai viens vienīgs bīskaps, un tas pats tikko bijis atbrīvots no koncentrācijas nometnes. No par. bazn. priesteŗiem nogalināti vairāk par 3000, 90% baznīcu - sagŗautas vai izmantotas citiem nolūkiem. Baznīcas darbs - aizliegts un reliģija piekopta tikai slepenībā.

Daudz cietusi Ukrainas katoļu baznīca, vēstīja kāds cits liecinieks. Tās garīdznieki uz ilgiem gadiem ieslodzīti cietumā; 500 - nogalināti vienā pašā 1941. gadā. 1935. gadā katoļu baznīcai Ukrainā bijušas 5 dioikezes. Tagad - nevienas. Visi tās bīskapi un augstākās amata personas vai nu cietumā vai beigtas. No 2.950 garīdzniekiem 50% apcietināti vai deportēti, 20% slapstās, 30% iedzīti schizmā.

Georgijā svinēt jebkuŗus reliģiska rakstura svētkus nozīmē tikt deportētam. Lieldienu laikā bērniem apskata pirkstus: vai tik tie nav krāsojuši olas! Visi reliģiskie simboli jāslēpj. Moslema apvidos, kā piem., Azarbeidžanā un Turkestanā atrodas īpaši krievu institūti, kur islama ticīgajiem māca, kā viņu reliģisko ticību apvienot ar komūnismu. Ļaudīm, kas sekojuši kardināļa Mindcentija u.c. vajāšanai, reliģijas liktenis okupētajās zemēs labi zināms. Atklāti tiek atļauts darboties tikai krievu par. baznīcai, kā spredikļi ir tikai komūnisma propaganda.

Liecinieks Puškars u.c. liecināja, ka iemīļots triks ir šāds. Baznīcu atļauj atvērt, ja lūgumrakstu parakstīs 50 cilvēki, kas apsolās, ka baznīcu turēs kārtībā. Bet kad

atļauja ir saņemta, materiālus baznīcas remontiem neizsniedz. Pēc tam paraksta devējus arestē: viņi nav rūpējušies par tautas mantu. Cits variants: lūgumraksta iesniedzējus vienkārši apcietina.

Priesteŗu dzīve, pie kuŗas ticības tie arī piederētu, ir nepanesama. Daudzās vietās, kur valdošais ir vai nu par. baznīcas grieķu vai nacionālais rīts, ne tikai garīdznieks pats, bet arī viņa ģimene pakļauta terroram, spīdzināšanām un apcietināšanai. Acu liecinieki apraksta visbriesmīgākās un nežēlīgākās spīdzināšanas, kādām padoti tie, kuŗu vienīgais noziegums pret komūnistiem ir tas, ka tie piedzimuši garīdznieku ģimenē. Daudzos apvidos priesteŗiem jāmaksā divkārši nodokļi. Ar katru maksājumu tie pieaug, līdz garīdznieks vairs maksāt nespēj. Tad viņu kā valsts ienaidnieku arestē un deportē. Šādas vajāšanu fineses variē, atkarībā no komūnistu administrātora personas.

Komūnistu mācībām pakļautos un pievērstos bērnus izmanto savu vecāku un kaimiņu izspiegošanai. Ja kāds iedomātos mācīt tiem tic. mācību mājās, tad tas tūlīt jāpaziņo. Tā vecāki tiek deportēti vai nogalināti. Taču liecinieki minēja vairākus gadījumus, kur bērni pretreliģiskajām mācībām pretojušies, tā apstiprinādami faktu, ka reliģiskā audzināšana komūnistu okupētajās zemēs joprojām triumfē. Daudzās vietās bērni atteikušies lietot antireliģiskās mācību grāmatas un par savu ticību saņēmuši bargu sodu.

Kā komūnisti lūko samīt reliģiju, visspilgtāk pastāstīja princese Ileana. Lai bērnus pārliecinātu, ka reliģija ir maldi, kādā pamatskolā tos paturēja skolā veselas trīs dienas un trīs naktis, jo bērni pastāvēja uz to, ka tic Tēva reizes lūgšanai "Mūsu dienišķo maizi dod mums šodien." Kad 72 stundas bērni bija pavadījuši bez ēšanas, skolotājs atgriezās un sacīja: "Jūs redziet, bērni, Dievs jums jūsu dienišķo maizīti nedod, bet ja jūs tagad rakstītu tēvam Staļinam, tad jūs gan dabūtu maizi."

Daudzi liecinieki apliecināja, ka reliģija zeļ joprojām, bet - slepenībā, un kristību rīts tiek piekopts joprojām, pat riskējot ar mocībām un nāvi. Tie tālāk apliecināja, ka tur, kur baznīcas atļautas, mācītājiem nācies nolasīt pretreliģiskus spredikus un vēstules no Maskavas; pēc tam vietējie laikraksti zobojušies, ka mācītājs nu gan apliecinājis pilnīgu ticības trūkumu savam Dievam. Ja mācītājs tādus spredikus atteicies nolasīt, draudze piedzīvojusi represijas un mācītājs pats - spīdzināšanas, apcietināšanu vai nāvi.

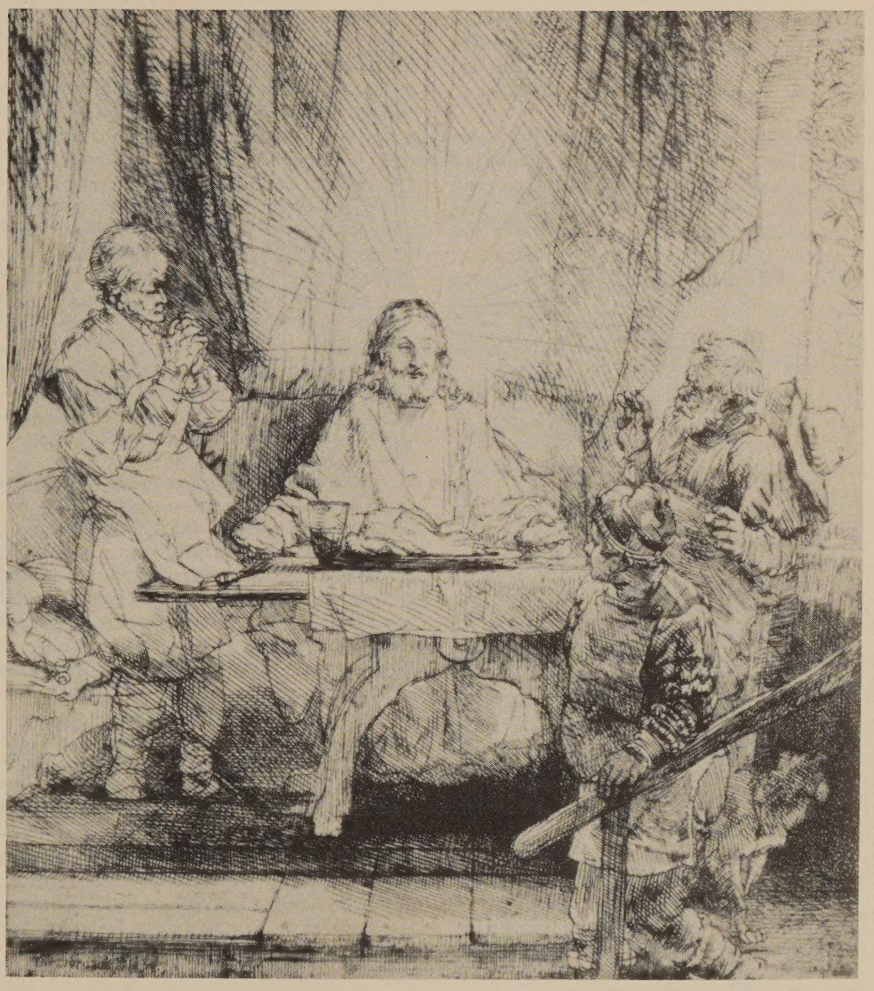

Rembranda - Kristus Emavā

Dažos apvidos garīdzniecības un reliģijas ietekmi izravēt uzticēts komsomolam. Parasti tai pašā stundā, kad jānotiek dievkalpojumam, izziņo pretreliģisku lekciju. Tās neapmeklēšana nozīmē deportāciju. Citreiz attiecīgi protežēti jaunieši sapulcējas pie baznīcas durvīm un vai nu ņirgājas par ļaudīm, kad tie nāk no baznīcas, traucē dievkalpojumu vai arī - lielajos svētkos arestē visu draudzi.

Padomju bailes no reliģijas ir pamatotas, jo kamēr ļaudis kalpo Dievam, tiem ir liels spēks, ko ateistiskā filozofija nespēj salauzt. Ja ateisms reliģiju izspiest nevar, komunizācija nevar triumfēt - ieprieca, ko apspiestie ļaudis var rast reliģijā, tiem palīdz saglabāt pretestību un dod tiem cerību nākotnei. Tur, kur ir cerība, komūnisms triumfēt nevar. -

12. burtnīcai, kas veltīta Latvijai, šāds ievads:

Komiteja vēlas izteikt savu atzinību Džordžtaunas universitātei, tās fakultātei un dažādu S.V. apvidu ekspertu grupai, kas, ar universitāti sadarbodamās, palīdzējusi šo ziņojumu sagatavot. Ziņojums balstās uz komitejas noklausināšanas protokoliem, atsevišķu zvērinātu liecinieku liecībām, dokumentiem, attēliem un citiem autoritātīviem faktiem.

Šī ziņojuma nolūks - sniegt principālu pārskatu par Latvijas un latviešu tautas vēsturi, ieskaitot periodu, kad varu pārņem komūnisti un šo nāciju okupē. Komiteja cer, ka šis ziņojums amerikāņu tautai palīdzēs nevien labāk saprast komūnistu verdzinātās tautas un ļaudis, bet arī pilnīgāk aptvert pasaules komūnisma noziedzīgās konspirācijas īsto dabu, taktiku un gala mērķi.

Par reliģijas vajāšanu okupētajā Latvijā ziņojumā lasām (Communist Takover and Occupation of Latvia, Special Report No 12, pg. 18-20):

Zemes pamatlikums (PSRS konstitūcijas 124. pants un Latvijas PSR konstitūcijas 96. pants) paredz sirdsapziņas, dievkalpojumu un antireliģiskās propagandas brīvību. Patiesībā sirdsapziņas brīvība nozīmē ne tikai baznīcas šķiršanu no valsts, bet arī skolas šķiršanu no baznīcas, t.i., jebkāda veida tic. mācību aizliegumu. Dievkalpojumu brīvība eksistē tikai uz papīra, un šo brīvības izsmieklu Latvijas komūnistu partijas un tās dažādo iestāžu un biedrību protežētā un ievērojami atbalstītā spēcīgā antireliģiskā propaganda padara par vēl lielāku farsu. 1954. gadā antireliģiskā propaganda atkal pieņēmusies spēkā un apjomā - fakts, par ko liecina lielais skaits antireliģisko brošūru un rakstu abos padomju Latvijas komūnistu partijas speciālajos dienas laikrakstos - Cīņā (latv. valodā) un Sovietskaia Latvia (krievu). Kopš Latvijas sovietizācijas 1940. gadā, garīdzniecība kļuvusi par vienu no tām iedzīvotāju grupām, ko apspiež visvairāk, un teoloģiskā izglītība, kopš tā zaudējusi savu akadēmisko raksturu un pakļauta ļoti nopietniem ierobežojumiem - praktiski neiespējama. Mācītājus ne tikvien izsvieda no viņu mājām, kas, tāpat kā pārējie baznīcas īpašumi bija pakļautas nacionalizācijai, bet tiem atņēma arī citas tiesības un nežēlīgi vajāja.

Reliģijas un baznīcas vajāšana Latvijā sākās tūlīt pēc padomju režīma nodibināšanās 1940. gada 21. jūlijā. Ticības mācību, ko mācīja visās Latvijas tautskolās, izmeta un aizliedza. Konfesionālās skolas un reliģiskos ordeņus slēdza, to īpašumus konfiscēja. Latvijas valsts universitātes teoloģiskās fakultātes (luterāņu, pareizticīgo un katoļu) Rīgā slēdza. Visus reliģiskos izdevumus apturēja.

Agrākais Rīgas katoļu dioikezes padomnieks monsiņjors Edvards Stukelis savā liecībā šos faktus attēloja šādi: "Tiklīdz ka Latvija bija inkorporēta Padomju savienībā *** visus baznīcas īpašumus nacionalizēja un visas katoļu organizācijas un reliģiskos ordeņus slēdza; viņu īpašumus konfiscēja *** Ticības mācību skolās aizliedza. Pretreliģijas mācība bija obligāts māc. priekšmets visās skolās."

Šos faktus apstiprināja arī Latvijas Ev. lut. baznīcas pārstāvis Savienotajās Valstīs prāvests Jēkabs Ķullītis. Viņš liecināja: "Lai nonievātu visu, kas svēts, komūnisti tūlīt aizliedza vārdu "Dievs" rakstīt ar lielo burtu. Laikrakstiem vārdu "Dievs" vajadzēja rakstīt ar mazo burtu. Skolās tic. mācību un kristīgo ētiku aizliedza *** Skolotāji un komūnistu propagandisti mācīja pretreliģiskus priekšmetus *** Padomju valdība arī slēdza abas Latvijas valsts universitātes teoloģijas fakultātes Rīgā - ev. lut. un katoļu fakultāti, kas visā zemē bija vienīgās mācību iestādes mācītāju sagatavošanai *** Visus reliģiskos izdevumus apturēja, lai tautai dotu tikai antireliģisko literātūru un propagandu laikrakstos *** "

Prāvests Ķullītis atklāja vēl to, ka: "Īsi pirms komūnistu invāzijas Latvijas Ev. lut. baznīca bija iespiedusi 18.000 eks. dziesmu grāmatas. Tās vajadzēja vēl tikai iesiet. Boļševiki šīs grāmatas tūlīt konfiscēja un vēlāk lika tās nogādāt politiskajos cietumos, lai izlietotu kā tualetes papīri. Bībeles un citas rel. grāmatas izņēma no publiskajām un skolu bibliotekām."

Mr. Kerstens: "Kas uz to zīmējās, prāvest, man šķiet esmu redzējis rīkojumu krievu valodā, kas to uzskata par kriminālu pārkāpumu, ja kādam pieder Bībele. Vai tas saskan ar to, ko jūs mums pašreiz stāstat? Citiem vārdiem - tas, ka kādam piederēja Bībele, bija noziegums?"

Prāvests Ķullītis: "Jā, un Bībeļu izdalīšana bija noziegums. Mācītāji mēdza izdalīt Bībeles iesvētes gadījumā. Tas bija noziegums; to noliedza." -

Visas baznīcas un baznīcu īpašumus padomju vara nacionalizēja. Daudzas baznīcas pārvērta par ateisma mūzejiem, par kinoteātriem, sporta namiem, sarkanās armijas klubiem un vienā baznīcā Liepājā (Libau) pat iekārtoja cirku. Dievkalpojumus reducēja tā, ka tos atļāva tikai nedaudzās baznīcās. Baznīcas un draudzes apkrāva pārmērīgiem nodokļiem, piem., 1952. gadā mazajai Vecpiebalgas lauku draudzei bija jāmaksā gandrīz $5.000 (18.000 rubļu) liels nodoklis. Draudzēm augstās nodokļu līkmes bieži vien nav pa spēkam, un tāpēc savas baznīcas īri tās nespēj samaksāt. Monsiņjora Edvarda Stukeļa liecība rāda, ka īre, kas katoļiem bija jāmaksā par savu baznīcu lietošanu, bija desmit reiz lielāka par dzīvokļu īri. Ar 1941. gada 20. marta dekrētu katoļu kulta vietas ar visiem to piederumiem, pat ieskaitot sv. traukus un tērpus, izsludināja par valsts īpašumu. Baznīcas un kulta vietas, ko draudzei lietot neatdeva, pārvērta par noliktavām, deju zālēm vai izlietoja citiem nolūkiem. Apustolisko nunciju archibīskapu A. Aratu izraidīja (1940. g. augustā); Latvijas sūtni Vatikanā prof. H. Albatu, kas tolaik atradās Rīgā, deportēja uz Sibiriju, kur tas mira piespiedu darbu nometnē. Katoļu laikrakstus un grāmatas aizliedza iespiest. Likvidēja pat iesvētītas kapsētas. Kristiešu simbolu - krustu komūnisti noņēma, kur vien to atrada. Svētdienas un reliģisko svētku dienas atvietoja ar dienām, kad ļaudis no darba atbrīvoti. Kā katoļi tā luterāņi un pareizticīgie tiek vienlīdz vajāti. Boļševiku varas pirmā periodā deviņos mēnešos (194./1941.) boļševiki nogalināja vai deportēja uz Padomju Savienību 41 garīdznieku. Šai skaitā ietilpst arī bez vēsts pazudušie. Tā, gan slepkavojot, gan apcietinot un deportējot - garīdzniecības iznīcināšana turpinās. Kā Latvijas Ev. lut. baznīcas pārstāvis Savienotajās Valstīs prāvests J. Ķullītis liecina: 1940./1941. gadā tika deportēti 8 Latvijas Ev. lut. baznīcas mācītāji, 2 teoloģijas profesori un 2 Baznīcas Virsvaldes locekļi. Daudzi garīdznieki tika noslepkavoti vai arī mira piespiedu darbu nometnēs. Vairākus žīdu rabīnus piemeklēja tāds pat liktenis. Arī Latvijas katoļu baznīca cietusi smagus zaudējumus. Daudzi tās priesteŗi nogalināti vai deportēti.

Bet kamēr kristīgo baznīcu Latvijā PSR pazemo un vajā, ateistu organizācijas valsts pabalsta ar lielām naudas summām un tās protežē. Ateisti dara visu, lai jaunākās paaudzes acīs kristietību diskreditētu, lūkojot "pierādīt", cik baznīca kaitīga. 1948. gada 17./18. jūlijā Rīgas radiostacija aicināja kom. partijas locekļus un komūnistisko jaunatni iznīcināt pēdējās reliģisko "aizspriedumu" paliekas un apkarot spredikotājus un reliģijas aizstāvjus. 1953. g. 23. oktobrī šī pati radiostacija aicināja jaunos pionierus skolās cīnīties pret kristiešu ticību, ka pasaule Dieva radīta. 1954. gada 30. jūnijā Rīgas radio noraidīja prof. Gagarina ateisko un pretkristīgo lekciju par kristīgās reliģijas sākumiem un tās šķiras raksturu. Viņš prasīja aktīvāku ateistiskās propagandas kampaņu un "antireliģiskās audzināšanas sistēmu skolā un ģimenē." Lielajā antireliģiskajā kampaņā, kas 1954. gadā Padomju Savienībā sākās no jauna un kas ar nesamazinātu spēku tiek piekopta joprojām līdz pat šim brīdim - tā ir tikai viena daļa.-

R. G.

Liecība par Kristu

No 27. līdz 30. janvārim Milvokos notika Nacionālās Luterāņu padomes evaņģelizācijas konference, kas sanāk ik pa divi gadiem. Neskatoties uz auksto laiku konference šoreiz bija pulcinājusi apm. 3000 reģistrētu dalībnieku, bet atsevišķās sēdēs klātesošo skaits sasniedza 10000. Dalībnieku vidū bija arī divi latvieši - māc. G. Knezs-Knezinskis un E. Ķiploks. Konferences galvenais uzdevums bija iedvesmot baznīcas darbiniekus un draudzes locekļus evaņģelizācijai.

Baznīca allaž ir gribējusi, lai tās locekļi nebūtu tikai formāli nokristīti, bet lai tie būtu arī ticīgi un lai viņu dzīvē būtu redzams, ka tie ir "jauns radījums." Ikviens spredikis skaidro ticības jēdzienu un mudina klausītāju savu ticību pierādīt dzīvē. Ir bijuši laikmeti, kad šādi spredikī nav velti teikti. Par to liecina Jaunā derība (sk. piem. Apustuļu darbu grāmatas 2., 8. un 13. nod.) un baznīcas vēsture (reformācija un pietisms). Bet baznīcas vēsture arī liecina par pretējo, proti, ka atsevišķos brīžos ticības dzīve ir pagrimusi (renesanse, 30. gadu kari, apgaismes gadsimtenis). Arī mēs dzīvojam dienās, kad laicīga kultūra (kuŗas nozīmi neviens nenoliedz) ir aizēnojusi un nospiedusi garīgo dzīvi. Cilvēki ir kļuvuši pasaulīgi (sekulāri). Tur sava daļa vainas arī baznīcai. Tā ilgu laiku bija lepna un gaidīja, kad "pazudušie dēli un meitas" paši meklēs ceļu atpakaļ uz baznīcu. Bet baznīca gaidīja velti. Viņa pati bija nedroša savā ticībā, it kā nesaprastu Jēzus vārdus par pazudušā meklēšanu ar skubu un neatlaidīgi (sal. līdzību par pazudušo avi un pazudušo grasi, Lk. ev. 15. nod.).

Evaņģelizācija, kaut arī vārds latviešiem ne visai labi pazīstams, nav nekas jauns. Tā ir tā pati vārda sludināšana, bet sludināšana ar sajūsmu un tāda sludināšana, lai vārds būtu ietekmīgs un lai visi to dzirdētu un to pieņemtu. Evaņģelizācija ir meklēšana, kādā ceļā to panākt, pie tam ne tikai metodes meklēšana, bet arī pašu vārda sludinātāju apgarošana un jaunu darbinieku iesaistīšana.

Kamēr pirmo uzdevumu veica samērā šaurāks speciālistu pulks, pēdējiem mērķiem kalpoja liela apmēra konferences jeb, pareizāk sakot, masu sanāksmes. Šoreiz par šādas sanāksmes virstēmatu bija izvēlēti vārdi: "Liecība par Kristu," proti pēc Ap. darbu gr. 1,18 vārdiem: "Bet jūs dabūsit spēku, kad Svētais Gars būs nācis pār jums, un būsit mani liecinieki kā Jeruzalemē, tā visā Judejā un Zamarijā un līdz pašam pasaules galam." Konferences sēdes sākās plkst. 9. rītā un turpinājās ar nelieliem pārtraukumiem līdz pat 9,30 vakarā. Tās notika Milvoku sporta namā (arenā), kur esot 17000 vietas. Vakara sesijās lielā telpa bija krietni pilna. (Blakus arenai ir drusku mazāka ēka - auditorija, tur Vasaras svētkos notiks latviešu dziesmu svētki). Konferences telpu īre vien maksāja $7000.

Dienas gaita bija šāda: pirmais stundas ceturksnis rītā bija veltīts lūgšanām. Arī šeit tika dota iespēja būt nevien "klausītājam," bet "darītājam" (Jēk. 1,22). Lielā telpa bija sadalīta 20 sekcijās. Pie ieejas katrs saņēma numuru, kas norādīja, kuŗā sekcijā viņam ir vieta. Pēc kopīga uzaicinājuma ikvienam dalībniekam bija iespēja teikt savu lūgšanu šai šaurāka apjoma grupā. Šis veids mums, latviešiem, ir nevien svešs, bet liekas arī nepieņemams, nesaskanīgs ar lūgšanas dabu ("Bet kad tu Dievu lūdzi, tad ej savā kambarī, aizslēdz savas durvis un pielūdz savu Tēvu slepenībā", Mt. 6,6). Atceros, kad pirms turpat pieciem gadiem es pirmo reizi piedalījos kādā amerikāņu jauniešu sanāksmē, un lūgšanas brīdī lūgšanas atskanēja te vienā, te otrā vietā, man radās iespaids, ka esmu kādā pentekostu (Vasaras svētku draudzes) sanāksmē, kur runā tie, kam Gars to liek. Saprotams, katra cilvēka reliģiskā dzīvē var būt citāda izpausme un noskaņa, bet vienu nevar noliegt: lūgšanas brīdis celsmes sapulcē (ne kulta svētbrīdī, dievkalpojumā, kur draudzi reprezentē mācītājs) nedrīkst būt formāls moments, bet tajā jādod iespēja dalībniekiem piedalīties aktīvi ar ierosinājumiem, jautājumiem un arī lūgšanas balsi. Mēs esam palikuši par mācītāju baznīcu. Vai brāļu draudze, kuŗu mēs (pēc pašu novērojumiem vai grāmatās lasītā) stādam par paraugu "dzīvai draudzei" un cildinām viņas panākumus latviešu tautā, nebija visas draudzes baznīca, kuŗā runāja un lūdza kārtu vadītāji un ikkuŗais to gribēja un spēja?

Pēc lūgšanas ceturkšņa nāca Bībeles stunda un referātu stunda, kuŗā tika risināts iepriekš minētais konferences tēmats. Rīta cēlienu noslēdza praktiskā stunda, kuŗā evaņģelizācijas speciālisti iztirzāja jautājumus kā strādāt, lai sasniegtu mērķi.

Pēc īsa pārtraukuma sesija sākās ar īsu meditāciju un lūgšanu. Tad uz paaugstinājuma pulcējās ne vairs mācītāji, bet draudzes locekļi, lielāko tiesu milvokieši, lai pastāstītu par iespējām, ko viņi, dažādu profesiju cilvēki, spēj darīt vai dara, lai evaņģelijs nepaliktu iespiestas un maz lasītas grāmatas gudrība, bet to īstenotu dzīvē. Evaņģelizācija ir cēlusi atkal cieņā vecu vārdu - "liecināt". Kristīgs cilvēks ar vārdiem un darbiem "liecina". Liecinieks, kas ir mēms un bailīgs, nav nekam vērts. Bija patīkami redzēt, ka dažādu profesiju cilvēki - ārsts, tiesnesis, rūpnieks, slimnieku kopējs, telefoniste, biroja darbiniece, lauksaimnieks, tirgotājs un vienkāršs strādnieks - dažs no viņiem vēl tikai nesen pats pasīvs un neticīgs, liecināja par savu ticību un vēlēšanos pielikt roku pie lielā darba. Starp referātiem bija arī dažas solo dziesmas. Tik lielas sapulces gadījumā mēs būtu salīguši operdziedoņus, bet konferences rīkotāji bija aicinājuši draudzes locekļus, saprotams, ar skolotām, labām balsīm, ar to dodot iespēju "liecināt" arī šādā veidā.

Bija arī dažādi uzvedumi (pantomīmas) un blakus telpās izstādes un skates. Arī vakariņu laiku izmantoja konferences mērķiem un pie galda kāds no rīkotājiem vadīja debates par kādu atsevišķu jautājumu. Diena noslēdzās arēnā ar dziesmām un spredikī. Vienu vakaru runāja kāds nēģeru luterāņu mācītājs ar lielu aizrautību aizrādīdams uz to, cik maz mīlestības un ticības pasaulē. Svētdienā bija dievkalpojumi ar Sv. Vakarēdienu un kopīgām sapulcēm.

Konference tās latviešu dalībniekos izraisīja nopietnas pārdomas. Mēs esam neevaņģelizēta tauta, kas bieži vien Dievu esam nobīdījuši pie malas un kalpojam citiem elkiem. Vai arī mēs bez dziesmu

FORM No. 3547 Requested

MĀJAS DRAUGS
DIVISION OF AMERICAN MISSIONS
NATIONAL LUTHERAN COUNCIL
327 South La Salle Street
Chicago 4, Illinois

Return postage guaranteed

svētkiem reiz nevarētu pulcēties Milvokos vai kur citur uz tādu pašu ticības sapulci, lai nodotu liecību par To, kas mums mūsu trimdas gaitās parādījis tik lielu žēlastību?

E. Ķ.

LUTERĀŅU EVAŅĢELISMA PADOME (LEC).

Par evaņģelizācijas iedzīvināšanu ASV un Kanadā (luterāņu baznīcas sfairā) rūpējas Luterāņu evaņģelisma padome, kuŗu sastāda 8 evaņģelisma direktori (no katras Nacionālajā luterāņu padomē iesaistītās lut. baznīcas pa vienam). Evaņģelizācija pati tomēr Nac. lut. padomes programmā nav paredzēta. To veic atsevišķās baznīcas. Par Luterāņu evaņģelisma padomes priekšsēdi aizejošā H. Hosmana (Hoesman) vietā Milvoku sanāksme ievēlēja Konradu M. Tompsonu (Conrad M. Thompson).

Šī gada Luterāņu evaņģelisma padomes sanāksme saistījās ar divi pasākumiem - 1) četru dienu misijas darbu - vēstot, mācot,uzmeklējot (Preaching-Teaching-Reaching) - astoņdesmitčetrās Milvoku un apkārtnes luterāņu draudzēs un 2) evaņģelisma konferenci Milvoku arēnā.

Pirmajā gadījumā 3800 draudzes darbinieku apmeklēja 13156 personas, no kuŗām 624 bija gatavas apmeklēt mācītāja vadītos informatīva rakstura kursus (classes), citi 1350 bija gatavi iestāties draudzēs. 434 bērni tika pierakstīti svētdienas skolā un 275 - tika pieteikti kristībām.

Otrajā gadījumā - evaņģelisma konferencē - bija reģistrējušās 3400 personas, no kuŗām vizmaz 700 bija ieradušās ne no Viskonsinas, bet citiem (apm. 30) steitiem un Kanadas.

R.G.

MĀCĪTĀJU UN DRAUDŽU DELEGĀTU KOPSAPULCE 27. FEBRUĀRĪ STOKHOLMĀ

Par kopsapulces vadītāju vienbalsīgi ievēlēja Trelleborgas un Vernamu kopu delegātu Z. Landavu. Kopsapulces dalībniekus un garīgos darbiniekus bija sirsnīgi sveicinājis Archibīskaps T. Grīnbergs. Viņam kopsapulces dalībnieki, savukārt, nosūtīja pateicības telegrammu. Kopsapulces darbs noritēja lietišķi, kas deva iespēju pārrunāt uz mūsu baznīcas dzīvi attiecošos jautājumus. Sevišķi rosīgi darbojusies Gēteborgas draudze, un savu darbību atjaunojusi Gislavedas-Anderstorpas kopa. Nolēma ieteikt draudzes locekļiem jauno izdevumu ''Dzimtenes zvani'', kas iznāks sakarā ar Archibīskapa T. Grīnberga 2. aprīlī svināmo jubileju; tāpat nolēma rūpēties par reliģiskā izdevuma ''Mājas Draugs'' abonentu piesaistīšanu. Uzklausot ziņojumu par veco ļaužu, kas pārvesti no Vācijas, dzīves apstākļiem un uzaicinājumu piedalīties viņu kabatas naudas sagādē, vienbalsīgi nolēma šo darbu turpināt līdzšinējos apmēros. No jauniem ierosinājumiem minams Gēteborgas draudzes delegāta J.A. Bērziņa ierosinājums draudžu darbā piesaistīt tēvzemes baznīcā pazīstamos perminderus, kas nestu savu svētību arī trimdas baznīcas dzīvē. No 1954. gada pārskata vērojams, ka draudžu locekļu skaits sasniedzis visaugstāko skaitli, kas notecējušos 10 gados ir sasniegts.

Lielā vienprātībā Baznīcas pārvaldē ievēlēja: prāv. J. Teriņu, māc. J. Sviķi un māc. A. Treu'u, no laicīgajiem - K. Puķīti (Stokholmas dr.) un H. Tepferu (Stokholmas Sv. Jāņa dr.). Revizijas komisijā ievēlēja: K. Liepiņu (Gēteborgas dr.), A. Rulli (Hallstahammaras dr.) un V. Grīnu (Čēpingas dr.).

J. T.